

TUNTURI
LAPIN
KEHITYS

Lausunto Lapin Älykkään erikoistumisen strategiaksi vuosille 2023–2027

Dnro 39/00.01.05.28/2022

www.tunturilapinkehitys.fi

Lausunto

TUNTURI-LAPIN KEHITYS kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien Dnro 39/00.01.05.28/2022 Lapin Älykkään erikoistumisen strategiaksi vuosille 2023–2027.

Yleisesti strategiassa on hyvää se, että ymmärretään muutoksen ja murroksen aika, joka ei voi ainoastaan pohjautua jo tiedettyihin TKI-toiminnan toimenpiteisiin, vaan on rohkeasti mukauduttava ja sopeuduttava muuttuvaan maailmaan. Tunturi-Lapin Kehitys on tästä esimerkkinä yhdessä Tulevaisuuden Tutkimuskeskuksen ja Leader Tunturi-Lapin kanssa "[Whenever You Need Extereme](#)" hankkeessa hakemassa uusia toimialoja matkailun lisäksi viiden vuoden aikataululla. Hanke tähtää maailman puhtaimman innovaatioympäristön syntyyn. Ajatuksena on tuottaa kesäkuussa 2023 jälkeen toteuttavan jatkohankkeen jälkeen seutukuntaan uusi toimintamalli, joka saa uusia yrityksiä sijoittumaan nimenomaan Tunturi-Lappiin täällä olevien äärimmäisten olosuhteiden vuoksi. Vastaavia rohkeita ja innovatiivisia uusia avauksia soisi olevan enemmänkin hankerahoituksen avulla maakunnan toimijoiden toimintaympäristöissä mukana. Strategiassa kaivattujen yritysten, kuntien, koulutus- ja tutkimuslaitosten väliseen yhteistyöhön ja tutkimuslaitosten osaamisen ja datan strategisempaan hyödyntämiseen yrityksille ja alueen hyväksi on myös edellä mainitussa hankkeessa tehty laajasti pohjatyötä. Luonnonolosuhteisiin ja niihin liittyvään tutkimustietoon pohjautuva innovointikyky ja TKI -toiminta yleisesti on kasvussa Lapissa.

Lapin elinkeinoelämän kehittyminen vaatii laajaa yhteistyötä maakunnan toimijoiden lisäksi jokaisella kehittämisen toiminnan eri tasoilla. Niin sanottu yksi ratkaisu jokaiselle, ei ole enää tämän strategiakauden 2023–2027 alue- eikä TKI-kehittämistä. Tunnustetaan ja tunnustetaan sen sijaan nämä toiminnan eri tasot omina yksikköinä ja omine tarpeineen, niin ymmärrämme kohderyhmiä paremmin. Tämä johtaa väistämättä myös parempiin lopputuloksiin. Strategiassa s.17 "Alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö" jako on hyvä, mutta vielä tarkempi yksilöllinen jako voisi auttaa ymmärtämään kohderyhmiä yhä paremmin. Kun yksilölliset tarpeet on paremmin huomioitu ketjutetun toiminnan käynnistyessä, voi yhden tason toimija keskittyä välittämään tietoa eteenpäin ja on myös valmiimpi vastaanottamaan seuraavan tason signaaleja omaan toimintaansa. Lapin liiton mallissa voi alueellisia toimijoita olla useita ja se voi aiheuttaa alueilla roolien sekaannuksia. Tämä on hyvä ainakin huomioida, ellei muutoksia tekstiin tehdä. [Lapin maahanmuuttostrategian](#) puuttuminen strategiasta mietitytti myös, sillä osaajapulan taittumiseksi tarvitsemme tulevaisuudessa paljon työperäistä maahanmuuttoa.

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

**Muonion kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Puthaanrannatie 15
FIN 99300 Muonio
www.muonio.fi

**Enontekiön kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Ounastie 165
FIN 99400 Enontekiö
www.enontekio.fi

Kuntien sisällä tapahtuvaan yhteistyöhön tarvitaan laajasti mukaan kuntalaiset, oppilaitokset, yritykset ja yhdistykset. Nuorten innovaatiokyvykkyyttä tulisi tiivistää aiempaa enemmän yhteistyöllä erityisesti toisen asteen oppilaitosten kanssa. Nuoret eivät pelkää ajatella isosti eivätkä tarvitse poisoppia valmiista muoteista. Innovaatioita voi siis syntyä yliopistopaikkakuntien ulkopuolellakin, mikäli pohjoisten harvaan asuttujen maaseudun alueiden (NSPA) nuoret huomioidaan heidän arktisen arkensa ratkaisukyvykkyydessä aiempaa strategiakautta paremmin. Strategiassa s.11 kiertotalouden osalta korostetaan kuntien roolia edistää kestävämpää materiaalien kiertoa rakentamiseen, jätehuoltoon sekä julkisiin ruokapalveluihin liittyvien päätösten suhteen.

Seutukunnissa kuntarajat ylittävä yhteistyö on erittäin tärkeää, sillä oman toimintaympäristön lisäksi naapurikuntien tarpeet on ensiarvoista huomioida. Seutukuntien välinen yhteistyö on Lapissa kohenemassa ns. sixpack-toiminnan saadessa lisää jalansijaa mm. kansainvälisen toiminnan laajentajana alueiden ja yritysten hyväksi. Keskeisenä älykkään erikoistumisen strategisena tavoitteena s.3 on *"edistää alueellista hyvinvointia rakentaen edellytyksiä elinkeinorakenteen monipuolistumiselle ja sitä myötä resilienssin kehittämiseksi"*. Seutukuntataso on loistava toiminnan taso koeponnistaa näitä uusia edellytyksiä ja aiemmassa 2018–2022 strategiassa tämän toiminnan tason vähäisempi aktiivisuus näkyy varmasti nyt käsillä olevissa tuloksissa. Kestävän liikkumisen palveluille on Tunturi-Lapissa luotu seutukunnallinen strategia, joten työtä sen parissa jatketaan ja matkailun ympärivuotisuutta edistetään myös julkisten toimijoiden osalta. Tällä voidaan myös edistää vähäpäästöisiä liikkumisen ja logistiikan innovaatioita.

Maakunnan kehittämiseen on viime vuosina käytetty useita eri työpajoja ja työryhmiä, joiden tiivis ja hyvä osallistujamäärä osoittaa toiminnan tärkeyden. Yhtenäinen edunvalvonta mahdollistaa jatkossakin myös TKI-toiminnan riittävien resurssien suuntaamisen myös Lappiin.

Lapin klusterityössä toimialojen välistä vuoropuhelua on tiivistettävä ja huomioitava palvelumuotoilun mahdollisuudet toisten toimialojen viestien ja signaalien suodattajina. Kansainvälisyyteen tähtäävä edellinen Älykkään erikoistumisen strategia jäi koronan vuoksi haasteelliseen ajanjaksoon ja tämä tulisi huomioida mm. kansainvälisten tutustumismatkojen suuremmissa määrässä mm. globaalien toimintamallien ja benchmark esimerkkien kattamiseksi, joka puuttui strategialuonnoksesta.

Teknologiassa Lapissa käynnistettyjen toimialojen kehittyminen voi viedä vuosia, kuten robotiikan osalla on vuodesta 2019 aloitettu yhteistyötä Lapin AMK:n ja Lapin Yliopiston ja mm. ohjausryhmätyöskentelyssä Tunturi-Lapin Kehityksen kanssa hankkeessa Lapland

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja / Executive Director
Tel: +358 (0)400 415 345
email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

**Muonion kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Puthaanrannatie 15
FIN 99300 Muonio
www.muonio.fi

**Enontekiön kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Ounastie 165
FIN 99400 Enontekiö
www.enontekio.fi

Robotics. Käytännön tulokset eli yritysten taseeseen tulevat eurot ovat esimerkiksi etävalvottavien rinne- tai reittitampareiden saamiseksi yhä vuosien päässä. Pitkäjänteistä työtä myös maakunnan tasolla on kuitenkin edistettävä ja tuloksia tästä teknologian osalta on jo havaittavissa, sillä esimerkiksi autotestauksen puolella Lapissa ollaan jo Euroopan huipputasolla. Kuten strategiassa viitattiin s. 8 vain noin 15 % yrityksistä tekee yhteistyötä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. **Teknologiat kestävän tuotannon ja palveluiden uudistajana** ovatkin kauimpana tavoitteistaan Lapin Älykkään erikoistumisen strategian painopisteistä, koska suurimmalla osalla PK-yrityksistä ei ole TKI-toimintaan erikseen varattua budjettia tai sen määrä on vähäinen. Yritysten osallistuminen on ollut vähäistä myös Tunturi-Lapin TKI-toiminnoissa, koska ns. euro on vielä kaukana yritysten katteesta koronan jälkeen. Älykkään erikoistumisen strategiassa s.14 esiin nostetut 5G, Internet of Things (IoT), tekoäly ja robotiikka ovat täten myös Tunturi-Lapissa jatkossa toteutettavissa tulevissa hankkeissa. Matkailussa sen sijaan Augmented Reality ja Virtual Reality ovat jo joidenkin toimijoiden käytössä. Älykkään asumisen suhteen kaipaisimme maakunnallisia uusia avauksia strategiaan.

Valtakunnan toimijoiden suuntaan eri toimialat ovat tiiviisti mukana kattojärjestöjen TKI-työssä kuten matkailussa Visit Finland/Business Finland ohjaamina. Lappi näyttääkin pääkaupunkiseudun lisäksi valtakunnallisesti matkailussa mallia muille alueille myös **hyvinvoinnin ja elämispalveluiden osaamisessa**. Maailman puhtain ilma, erittäin puhdas vesi, viileät kesät, keskiyön auringon poikkeuksellisen voimakas valo ja talven lumivarmuus luovat esimerkiksi pohjaa sille luonnon ääriolosuhteista siirtyvälle yritysten osaamiselle, jota jatkossa tarvitaan. Onnistuneena esimerkkinä tästä on matkailu, jossa pitkällä aikavälillä pimeydestä ja kylmyydestä on onnistuttu tekemään matkailuvaltti. **Kiertotalous kestävän kehityksen ja kasvun perusteena** on laajentunut yrityksissä määrällisesti ja asiakas valitseekin nyt arvoillaan, jotka on markkinoitava heille ennakoon.

Valtakunnan poliittisten eduskuntakausiensa ylittävät toimenpideohjelmat ovat yleistymässä Pohjoismaissa, ja infrastruktuurin kannalta tämä onkin jatkuvan infran korjausvelan vuoksi välttämätöntä. **Huoltovarmuus** on noussut geopoliittisessa muutoksessa keskiöön, joten korjausvelan katkaisemiseksi panostukset Tunturi-Lapin infraan ovat välttämättömiä. Väyläviraston v. 2023–2030 ohjelmissa on vain 11 kohdetta eli 86 miljoonaa euroa Lappiin (2,5% osuus), joka on valtava pettymys 3,4 miljardin kansallisesta kokonaispotista. Tämä resurssi ei riitä alkuunkaan, sillä toimiva infra luo pohjan uusien älykkäiden innovaatioiden syntymiseen nimenomaan Lapin alueelle. Nyt innovaatiot syntyvät helposti muille alueille,

joissa perusinfran ollessa kunnossa, ei siihen tarvitse käyttää innovointiin suunnattuja resursseja. Väyläviraston valtiollinen velka kasvaa kasvamistaan ja ylittää 3 mrd lähiaikoina, joten on vaikutettava valtakunnan päättäjiin ja heidän kykyynsä hakea Euroopasta ratkaisuja näihin haasteisiimme.

Pohjoismaat ovat myös tärkeässä asemassa, sillä valtakunnallisten TKI-toimien ei tulisi päättyä valtakunnanrajoihin, vaan ulottua osittain eri toimialojen toimenpiteillään myös Pohjoismaisten naapuriemme vastaaviin vastinpareihin. Pohjoiskalotissa ympärivuotisesti asuvien ja heidän eri toimialojen pohjoismaiset rajat ylittävä aktiivinen viestintä on johtanut joiltakin osin siihen tilanteeseen, että tunnemme olevamme pohjoismaisina toimijoina lähempänä toisiamme kuin omien pääkaupunkiemme ja valtakunnallisten toimijoidemme kanssa. Tämä johtuu kaikille yhteisistä arktisista olosuhteistamme, jotka keskenään ilmaston vuoksi jaamme, ja joiden parissa meidän on kyettävä ratkaisemaan arkisia haasteita. Strategiassa kansainvälisen yhteistyön kohdalla s.16 oli tärkeää, että esille oli nostettu: *”Hyödynnetään Lapin maantieteellistä sijaintia Ruotsin ja Norjan rajanaapurina ja rajat ylittävän yhteistyön perinnettä elinkeinojen ja osaamisen vahvistamisessa sekä viennissä”*. Tunturi-Lapin Kehitys järjesti tästä yhtenä esimerkkinä yhteistyössä oppilaitosten ja kuntien kanssa Ruotsin Övertorneålla seminaarin 26.1.23 Suomen, Ruotsin ja Norjan osaamisen kehittämiseksi. <https://tunturilapinkehitys.fi/ajankohtaista/koulutusyhteistyoyli-rajajen/>

Euroopan tasolla vihreä ja digitaalinen siirtymä ovat laajasti käytössä, mutta osaammeko laajassa mittakaavassa hyödyntää suoria rahoituskontakteja ja rahoitusosaamista älykkään erikoistumisen resurssien kasvattamiseen? Osaajakärki älykkään erikoistumisen rahoituksen haussa Lapista käsin on kapea, joten lisää panostuksia tutkimuslaitostemme lisäksi suorien Euroopan Unionin yhteistyön tiivistämiseksi tulisi jatkaa voimakkaasti.

Tunturi-Lapille tärkeällä matkailun alalla olisi yhä useamman yrityksen päästävää markkinoimaan Euroopan messuille vähintään oman alueorganisaationsa kautta tai omana yrityksenään. Tähän alueorganisaation kasvuun on seutukunnassa panostettu, jotta kysynnänmuutoksista ja uusista innovaatioista päästäisiin keskustelemaan suoraan kasvotusten eri asiakasryhmien kanssa. Tämä edesauttaisi Euroopan tasolla eri asiakasryhmien ymmärtämistä ja loisi varmasti uusia tuotteita ja innovaatioita.

Uusiutuvan energian ratkaisut omavaraisuuden edistäjinä näkyvät myös lähivuosina Tunturi-Lapissa. Sähkö- ja vetylentokoneiden määrä tulee jatkossa kasvamaan ja Lapissa ketterimmät toimijat kuten Enontekiön lentoasema ovat suunnannäyttäjinä isommille kohteille. Uusiutuvien energian ratkaisut tulevat näkymään myös muissa saavutettavuuden

kulkuvälineissä kuten maata pitkin kestävien periaatteiden mukaisesti matkustavissa Euroopasta Ruotsin kautta tulevissa junissa.

Osaavan työvoiman pula Euroopassa näkyy jo siinä, ettei kaikkia osaajia enää löydy, vaan on siirrytty seuraavalle toimijatasolle esimerkiksi ravintola-alalla kokkien ja sosiaali- ja terveysalalla hoitajien osalta.

Globaali toimijuus ja erikoistuminen vaatii pitkiä suhteita ja yhteistyökumppaneita. Kuinka paljon huomioimme TKI-toiminnoissamme esimerkiksi Latalaisen Amerikan sademetsien etäältä tuntuvat vaikutukset Lappiin tai Afrikan kuivuuden vastaavat yhteydet Lappiin ilmastonmuutoksen kautta? Aasiasta alkunsa saanut Covid-19 aika osoitti meille, että maailma on pienempi kuin edellisellä Lapin Älykkään erikoistumisen strategian toimintakaudella 2018–2022. Strategiassa esiin tuotujen YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamisen lisäksi meidän tulisi panostaa kasvun, turvallisuuden ja yhteistyön kautta uusiin globaaleihin kumppanuuksiin, joilla voimme luoda uusia polkuja myös tulevan kauden TKI-toiminnassa.

Strategian seuranta ja arviointi s.18 oli hyvin laadittu eikä siihen ole täten syytä vaatia muutosta.

30.1.2023

Veli-Matti Hettula

Tunturi-Lapin Kehitys / Fell Lapland Development

Toiminnanjohtaja / Executive Director

Tel: +358 (0)400 415 345

email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

www.tunturilapinkehitys.fi

www.yrityskoulutuskalenteri.fi

Tunturi-Lapin Kehitys ry edistää Tunturi-Lapin elinvoimaisuutta ja kestävä alueen kehittämistä. Yhdistyksen jäseniä ovat Enontekiön ja Muonion kunnat.

**Tunturi-Lapin Kehitys /
Fell Lapland Development**

Veli-Matti Hettula

Toiminnanjohtaja / Executive Director

Tel: +358 (0)400 415 345

email: veli-matti.hettula@tunturilapinkehitys.fi

**Muonion kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Puthaanrannatie 15

FIN 99300 Muonio

www.muonio.fi

**Enontekiön kunnantalo/
Tunturi-Lapin Kehitys ry.**

Ounastie 165

FIN 99400 Enontekiö

www.enontekio.fi